

Discourse Analysis of movies related to State in Iranian cinema in the years 1358-1369 A.H

Alireza Telvari

Ph.D. Student of Department of Political sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

telvari.alireza@gmail.com

 0009-0007-3056-6055

Hassan Bashir

Professor of Communication and Propaganda Department, Faculty of Education, Culture and Communication, Imam Sadegh University (AS), Tehran, Iran (Corresponding author).

bashir@isu.ac.ir

 0000-0003-0793-6832

Ebrahim Mottaghi

Professor of International relations Department, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.

emottaghi@ut.ac.ir

 0000-0002-2458-7999

Abstract

Understanding the concept of "State" as the most important pillar of the political system is one of the most strategic issues in socio-political research. Mass communication media is considered an important source for shaping public opinion in relation to the government institution. "Cinema" is the most influential media has the ability to attract people's thoughts and imaginations on the one hand, and on the other hand, it represents the prevailing social conditions and the role of the state in every historical period. In this regard, after the Islamic Revolution of Iran, cinema has received the attention of governments as a strategic tool and the center of cultural-media policies. Therefore, the aim of the research is to interpret and explain the discourse of the phenomenon of state in the art-media of cinema. The main question is to explain how and in which discourses the state is represented in movies considering the important role of this institution in social life? By applying the "Practical Discourse Analysis" method, Discourse and Representation theories, 16 important socio-political films produced between 1358-1369 have been analyzed. The result of the discourse analysis of the studied films shows that almost all the political films produced in these years have represented the authoritarian Pahlavi government and its oppression on the Iranian society. And the Iranian political cinema in the 60s until the end of the imposed war, influenced by the revolutionary atmosphere of that time, by criticizing the previous political system, has represented the government in the form of "Authoritarian government" discourse.

Keywords: Agenda-setting, Cinema, Cinema of the 60th, Cinema sociology, Discourse Analysis Method, Practical Discourse Analysis Method, Political sociology, Representation, State.

تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی در رابطه با دولت در سینمای ایران در سال‌های ۱۳۶۹-۱۳۵۸.ش^۱

علیرضا تلوری

دانشجوی دکتری تخصصی جامعه‌شناسی سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

telvari.alireza@gmail.com

id 0009-0007-3056-6055

حسن بشیر

استاد تمام گروه ارتباطات و تبلیغ، دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

bashir@isu.ac.ir

id 0000-0003-0793-6832

ابراهیم متقی

استاد تمام گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

emottaghi@ut.ac.ir

id 0000-0002-2458-7999

چکیده

شناخت مفهوم «دولت» به‌عنوان مهم‌ترین رکن نظام سیاسی، یکی از راهبردی‌ترین مسائل در پژوهش‌های سیاسی - اجتماعی به‌شمار می‌آید. رسانه‌های ارتباط جمعی منبع مهمی برای صورت‌بندی افکار عمومی در نسبت با نهاد دولت قلمداد می‌گردد. در این میان، «سینما» تأثیرگذارترین رسانه‌ای است که از یک‌سو توان جذب افکار و برانگیختن تصورات و اذهان مردم را دارد و از سوی دیگر شرایط اجتماعی حاکم و نقش دولت در هر دوره تاریخی را بازنمایی می‌کند. در همین راستا، پس از انقلاب اسلامی ایران، سینما به‌مثابه ابزاری راهبردی و محور سیاست‌گذاری‌های فرهنگی - رسانه‌ای، مورد توجه دولت‌ها قرار گرفته است. بر این اساس، هدف پژوهش حاضر، نیل به تفسیر و تبیین گفتمانی از پدیده دولت در هنر - رسانه‌ی سینما است. سؤال اصلی پژوهش آن است که با توجه به نقش مهم دولت در زندگی اجتماعی، این نهاد چگونه و در قالب چه گفتمان‌هایی در فیلم‌های سینمایی بازنمایی شده‌است؟ با به‌کارگیری روش «تحلیل گفتمان پدام» و نظریه‌های گفتمان و بازنمایی، ۱۶ فیلم مهم سیاسی - اجتماعی تولیدشده در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۹ تحلیل شده

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری با عنوان تحلیل جامعه‌شناختی بازنمایی دولت در سینمای ایران (تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی پس از انقلاب اسلامی)، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات است.

این یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز به شرح زیر:

است. نتیجه حاصل از تحلیل گفتمان فیلم‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد تقریباً تمامی فیلم‌های سیاسی سینمایی تولیدشده در این سال‌ها به بازنمایی دولت اقتدارگرای پهلوی و نمایش ظلم‌وستم آن بر جامعه ایران پرداخته است و سینمای سیاسی ایران در دهه ۶۰ تا پایان جنگ تحمیلی، متأثر از فضای انقلابی آن زمان، با انتقاد از نظام سیاسی پیشین، دولت را در قالب گفتمان «دولت اقتدارگرا» بازنمایی کرده است.

کلیدواژه‌ها: بازنمایی، برجسته‌سازی، روش پدام، جامعه‌شناسی سیاسی، جامعه‌شناسی سینما، دولت، روش تحلیل گفتمان، سینما، سینمای دهه ۶۰.

شاپای الکترونیک: ۶۵۵X-۲۵۸۸ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی

10.22034/scs.2024.458221.1574

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرهای مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشر به راهبرد اجتماعی فرهنگی نمی‌باشد.

مقدمه و بیان مسئله

دولت پیوند اصلی میان سیاست و جامعه در همه نظام‌های سیاسی نوین جهان است. شناخت دولت و آشنایی با وجوه مختلف این واقعیت سیاسی - اجتماعی بسیار مهم و ضروری است؛ این نهاد همواره با تاریخ جوامع انسانی پیوند خورده است و در این تاریخ به‌عنوان بازیگری اجتماعی، تعاملی مستمر با دیگر پدیده‌های موجود در جامعه دارد. یکی از وجوه مهم قابل مطالعه درباره دولت، ارتباط آن با عرصه رسانه و تأثیراتی است که این دو نهاد بر یکدیگر و بر جامعه دارند. با گسترش روزافزون ارتباطات و فناوری‌های رسانه‌ای، گستره کارکردی محتواهای رسانه‌ای به‌ویژه در حوزه سیاست افزایش یافته است، به‌طوری که می‌توان گفت بسیاری از تصمیم‌های سیاسی در سطح ملی و جهانی، متأثر از رسانه‌ها گرفته می‌شود. پیوند دولت و جامعه در مفهوم افکار عمومی متجلی می‌شود. دولت‌ها برای ساخت و تأثیرگذاری بر افکار عمومی به رسانه‌های جمعی متوسل می‌شوند. از میان رسانه‌ها، سینما رسانه پُر نفوذی است که می‌تواند آنچه در صحنه اجتماع به‌وقوع می‌پیوندد را در زبانی دیگر به نمایش درآورد؛ اما این بازنمایی علاوه بر انعکاس وقایع و شرایط اجتماعی، امکان بازتولید مفاهیم و جهت‌دهی به افکار را نیز دارا می‌باشد. به‌عبارت‌دیگر سینما به‌عنوان یک میانجی راهبردی توأمان ساخته و سازنده متن‌ها و فرامتن‌های سیاسی - اجتماعی است؛ بنابراین می‌توان گفت سینما و فیلم‌های سینمایی نقش کلیدی را در نسبت میان دولت و جامعه ایفا می‌کنند.

در ایران نیز سینما رفته‌رفته به یکی از منابع مهم تأثیرگذاری توسط نهاد دولت بر افکار عمومی تبدیل شده است. پس از انقلاب اسلامی و متأثر از مشی سیاسی و ایدئولوژیک دولت تازه بر سر کار آمده، ارزش‌های فرهنگی که تا پیش از آن از آب‌سخور حکومت شاهنشاهی تغذیه می‌کرد، ذیل نظام فرهنگی جدید تعریف شد و اساسی‌ترین سیاست‌های فرهنگی - اجتماعی در اختیار دولت قرار گرفت. بازنمایی استبداد حکومت پیشین و تلاش برای ایجاد گفتمان نوی فرهنگی مبتنی بر اصول شریعت و ایدئولوژی دینی مدنظر دولت جدید، از اصول مهم دولت انقلابی برای تأثیرگذاری بر فضای فرهنگی جامعه بود. در این میان، یکی از مؤثرترین ابزارهای فرهنگی یعنی سینما، مورد توجه سیاستمداران قرار گرفت. سینما به‌عنوان یک هنر - رسانه امکان آن را داشت تا علاوه بر آنکه به هدف حذف فرهنگی نظام سیاسی پیشین نائل آید، جامعه آرمانی مطلوب دولت را به بهترین شکل به نمایش بگذارد. بر

همین مبنا بود که در ابتدای انقلاب، تمام ارکان سینما تحت نفوذ دولت درآمد و برپایه سیاست‌های نظارتی، همه فیلم‌ها برای اخذ مجوز نمایش می‌بایست از مرحله تصویب فیلمنامه تا مرحله نمایش، با نظارت مراکز مربوطه مثل اداره کل نظارت و ارزشیابی معاونت سینمایی به مرحله تولید برسند (طالبی‌نژاد، ۱۳۷۷، ص. ۵۲).

در جامعه سینمایی ایران از فیلم به‌عنوان سندی برای تجلی تصویری سیاست‌های فرهنگی هر دولت استفاده می‌شود (راوودراد و تمنایی، ۱۳۹۲، ص. ۸۳).

در این میان، دولت از جمله موضوعات برجسته‌ای است که در فیلم‌های سینمایی به انحاء مختلف به‌نمایش درآمده است. اغلب فیلم‌های سینمایی تولیدشده در این سال‌ها به نمایش حکومت پیشین و شرح ظلم‌وستم و ناعدالتی‌ها و مبارزات مردمی علیه آن پرداخته‌اند. به‌عبارت دیگر، گفتمان جدید مدنظر درباره دولت و روایت حکومت پهلوی محور اصلی مضمون فیلم‌ها محسوب می‌شد. کشف گفتمان حاکم بر این فیلم‌ها ما را تا حدود زیادی به شناخت از سیاست‌های فرهنگی دولت پس از انقلاب اسلامی و نسبت میان دولت و جامعه نائل می‌آورد. پژوهش حاضر قصد دارد با تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی، به کشف و شناسایی گفتمان‌های بازنمایی‌شده در رابطه با دولت در سینما بپردازد.

۱. هدف پژوهش

سینما و فیلم‌های سینمایی نقش مهمی در جامعه‌شناسی سیاسی ایفا می‌کنند و نسبت میان دولت و جامعه را به‌عنوان موضوع اصلی این دانش به‌نمایش می‌گذارند. هدف پژوهش حاضر شناخت نحوه بازنمایی دولت در فیلم‌های سینمایی پس از انقلاب اسلامی است.

۲. سؤال پژوهش

پرسش اصلی عبارت است از اینکه بازنمایی دولت در فیلم‌های سینمایی پس از انقلاب اسلامی چگونه بوده است؟

۳. پیشینه پژوهش

خاشعی و میرحاجی (۱۳۹۴) در پژوهشی درباره رابطه میان دولت و سینما نشان می‌دهد که با تغییر در گفتمان سیاسی حاکم بر جامعه، بازنمایی مدیران دولتی در هر دوره ساخت فیلم تحول می‌یابد. براین اساس، در دوره سازندگی به‌دلیل وجود گفتمان غیرسیاسی، مدیران در حوزه رفتار سازمانی، تعامل با کارکنان و مسائل

تربیتی بازنمایی شده‌اند. در سینمای دوره اصلاح‌طلبی، فضای گفتمانی سیاسی‌تر و دغدغه‌مندتر نسبت به مسائل حکومتی، بر بازنمایی مدیریت در سینما حاکم است. و در سینمای دوره عدالت‌طلبی، مدیران نسبت به سایر دوره‌ها بیشتر از درون حکومت و همسو با نظام هستند. میرحاجی در این پژوهش با تأکید بر کارکرد ایدئولوژیک بازنمایی‌ها در هر متنی، درک آن را مهم‌ترین مسئله در بررسی بازنمایی‌ها می‌داند. در بررسی که جمشیدی (۱۳۹۴) درباره بازنمایی انتخابات در ایران انجام داده است، حاکمیتِ نگاهی بدبینانه و منفی نسبت به انتخابات در سینمای ایران مشاهده می‌شود. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مضمون، موضوعاتی از قبیل عوام‌فریبی، سرمایه‌سالاری در انتخابات، فساد اخلاقی نامزدها، مافیای‌گویی تشکیلات سیاسی و جناحی و اهداف معطوف به قدرت به جای اهداف معطوف به خدمت، در بازنمایی انتخابات ایران استخراج شده‌است. انتخابات در فیلم‌های سینمایی نه مسئله اصلی که موضوعی حاشیه‌ای است و در مقابل فقر و مشکلات اقتصادی مطرح می‌شود. بازنمایی انتخابات در سینما، موضوعی سیاسی است که نسبت به مفهوم دولت قرابت معنایی ویژه‌ای دارد.

گیویان و سروری زرگر (۱۳۸۸) به بررسی بازنمایی ایران در سینمای هالیوود پرداخته‌اند. ایران در این سینما، به‌مثابه «دیگری فرودست» غرب بازنمایی شده است و به اشکال مختلف طرد می‌شود. در این فیلم‌ها، ایرانی‌ها با کلیشه‌های خشن، خشونت‌طلب، عجیب‌وغریب، هیولایی، برخاسته از سرزمینی ناشناخته، مایه دردسر، بی‌منطق، متعصب مذهبی و بدوی؛ و زنان ایرانی ساکت، مطیع و درعین حال شهوانی به تصویر درآمده‌اند.

مکس یوهانس^۱ (۲۰۱۹) در مقاله «تصویر پشت‌صحنه، بازنمایی مردم‌سالاری در سینمای هالیوود»، نیز با تحلیل تطبیقی صحنه‌هایی از فیلم‌ها، ماهیت سیاسی کنش‌های پشت‌صحنه را نشان می‌دهد. از نظر این پژوهش، رسانه‌های سینمایی به‌ویژه هالیوود علاوه بر تأثیر بر سیاست، به‌دنبال دستیابی به ابهام‌ها و سازوکارهای سیاست‌نوین هستند. پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام‌شده در حوزه بازنمایی رسانه‌ای، دولت و سینما نشان می‌دهد، پژوهشی که به‌طور ویژه به موضوع «بازنمایی دولت در سینمای ایران» پرداخته باشد، انجام نشده است. در این پژوهش، با توجه به فقدان پژوهش علمی در این زمینه، نحوه بازنمایی دولت در سینمای سیاسی ایران

به روش تحلیل گفتمان تحلیل شد.

۴. ملاحظه‌های نظری

۴-۱. تعریف مفاهیم

۴-۱-۱. دولت

دولت رکن اساسی نظام سیاسی در هر جامعه است. از نظر ماکس وبر، دولت «اجتماعی انسانی است که حق انحصاری استفاده مشروع از زور را در قلمرو ارضی معینی دارد» (تنهایی، ۱۳۹۰، صص. ۲۵ و ۲۶) و دولت به معنای امروزی آن (دولت نوین) متشکل از دستگاه اجرایی و نظام قضایی است که می‌تواند به‌وسیله نهاد قانون‌گذاری تغییر کند. «دولت نوین با مرزهای جغرافیایی صریحاً تعریف‌شده‌ای مشخص می‌شود که در درون آن‌ها دستگاه سیاسی و اداری وسیعاً شناخته‌شده، انحصاراً عمل می‌کند و درنهایت می‌تواند اقتدار خود را از طریق کاربرد زور تحمیل کند» (راش، ۱۳۸۱، ص. ۲۳). از مجموع مباحث گسترده در مورد انواع دولت، می‌توان آن‌ها را در دو قطب کلی «اقتدارگرا» و «مردم‌سالارانه» تقسیم‌بندی کرد. «اقتدارگرایی»^۱ نوعی از حکومت است که در آن، آزادی فرد قربانی قدرت حاکم و یا به نفع آن محدود می‌شود. در حکومت اقتدارگرا، حضور پُرنرگ نیروهای انتظامی (پلیس)، ایجاد ترس و تهدید، سرکوب و ... به چشم می‌خورد. این حکومت که با عناوینی چون دیکتاتوری و حکومت مطلقه نیز شناخته می‌شوند، با انحصار در منابع و ابزارهای قدرت دولتی و «تمرکز وسایل اداره جامعه در دست دولت متمرکز ملی به اعمال قدرت می‌پردازند» (روکر، ۱۳۸۸، ص. ۴۶). حکومت اقتدارگرا عموماً با تکیه بر ارتش و قوای نظامی، به ایجاد نظم در جامعه مبادرت می‌ورزد و از هرگونه مبارزه طبقاتی جلوگیری می‌کند، و در صورت بروز آشوب و درگیری سیاسی، غالباً از ابزار خشونت، سرکوب، تهدید، ترس، تطمیع و ... استفاده می‌کنند. اساسی‌ترین خصلت دولت‌های اقتدارطلب، حاکمیت یک «ایدئولوژی فراگیر» است. غالباً این ایدئولوژی با «حق الهی خواندن حکومت» و با توسل به اندیشه کاریزما، قدرت خود را تثبیت و توجیه می‌کنند. «سلسله‌مراتب سازمانی، نهادهای نمایندگی و پارلمانی، در صورت وجود، شکل صوری دارد، حزب واحد و تحت رهبری یک فرد غالب است. انحصار وسایل ارتباط جمعی و تسلیحات از دیگر ویژگی‌های این نوع حکومت می‌باشد»

(راش، ۱۳۸۱، ص. ۸۰).

در مقابل، دولت «مردم‌سالارانه»^۱ وجود دارد که بر مبنای اصل مشروط‌بودن قدرت به مردم‌سالاری و آزادی فردی شکل گرفته است. در این دولت برخلاف دولت اقتدارگرا، نه تنها فرد قربانی خواست قدرت دولتی نمی‌شود بلکه «دولت نماینده مردم برای رسیدگی به امور جامعه است» (بشیریه، ۱۳۸۹، ص. ۳۰۷). دولت به پشتوانه قانون به اعمال قدرت می‌پردازد. اصل قانون و تفکیک قوا، حقوق شهروندی، ظهور جامعه مدنی، برجسته‌شدن افکار عمومی و حق آزادی فردی از اصلی‌ترین ویژگی‌های دولت‌های لیبرال دموکراسی به‌شمار می‌آید.

۴-۱-۲. گفتمان

«گفتمان»^۲ از مفاهیم اساسی در مطالعات فرهنگی در چند قرن اخیر است که به‌وفور مورد استفاده قرار می‌گیرد. گفتمان مفهومی چندبُعدی است که هیچ‌گاه تعریف و معنای واحدی نداشته است و هیچ‌گاه بر یک امر خاص مستقر نمی‌شود؛ در واقع، شیوه خاص بازنمایی خود و دیگری و روابط بین آن‌هاست. گفتمان در واقع «تلفیق دو زبان کاربردی (واژه‌های نشانه‌ای و اشاره‌ای) و زبان انتزاعی (واژه‌های نوشتاری و خواندنی) است» (بشیر، ۱۳۹۹، صص. ۲۷ و ۲۸). بنابر تعریف فوکو، «گفتمان‌ها سازنده موضوعات هستند و نه تعریف‌کننده آن که در فرایند این سازندگی، هویت و مداخله خود را پنهان می‌کنند» (Foucault, 1978, p. 190). مسئله اصلی فوکو در گفتمان این است که «کدام گروه، مرجع یا شخص، قدرت و اقتدار آن را دارد که قواعد یک گفتمان را تعریف و تنظیم کند، مرزهای گفتمانی خود را مشخص کند و به عناصر مفصل‌بندی‌شده معنایی جدید ببخشد» (تاجیک، ۱۳۸۳، ص. ۵۲). در گفتمان گزاره‌ها، عبارات، قضایا و معانی از این جنبه که کی، کجا، چگونه، توسط چه کسی، له یا علیه چه چیزی یا چه کسی به‌کار رفته است اهمیت می‌یابند. به‌بیان‌دیگر، بستر و شرایط زمانی و مکانی گفتارها، مطالب و متون، شکل، نوع و محتوای هر گفتمان را تعیین می‌کند؛ بنابراین، گفتمان «در فرایند جریان‌ات اجتماعی و با بهره‌برداری از شیوه‌های مختلف زبانی و فرازبانی و در بستر زمانی و مکانی ویژه‌ای شکل می‌گیرد؛ لذا در هر دوره، عصر و جامعه و برای هر مقطع اجتماعی و سیاسی گفتمان خاصی وجود دارد که منعکس‌کننده ویژگی‌های

1. Democratic

2. Discourse

ساختاری و اندیشه‌ای حاکم بر فرد و جامعه است» (بشیر، ۱۳۹۹، ص. ۲۳). از نظر فرکلاف گفتمان مجموعه‌ای به هم پیوسته از سه اصل عمل (کردار) اجتماعی، عمل گفتمانی (شامل تولید، توزیع و مصرف متن) و خود متن است و تحلیل گفتمان، تحلیل این سه اصل و روابط میان آن‌هاست. فرض اصلی وی آن است که «پیوندی معنا دار میان ویژگی‌های خاص متون، شیوه‌هایی که متون با یکدیگر پیوند می‌یابند و تعبیر می‌شوند و ماهیت عمل اجتماعی وجود دارد» (فرکلاف، ۱۳۷۹، صص. ۹۷-۹۸). فرکلاف، گفتمان را عرصه ظهور و بازتولید قدرت و در عین حال نقد و مقاومت در مقابل آن می‌داند. روابط قدرت نیز نامتقارن، نابرابر و سلطه‌آور است. از این رو، وی همچون سایر تحلیل‌گران انتقادی گفتمان، بر نقش برجسته زبان و ایدئولوژی در توجیه، تولید و بازتولید سلطه و روابط نابرابر قدرت تأکید می‌کند و وظیفه تحلیل گفتمان انتقادی را توجه به عمیق‌ترین و ظریف‌ترین وجه اعمال قدرت در اجتماع از رهگذر افشای تزویر زبان می‌داند. گفتمان‌های حاکم بر یک متن در اثر شرایط زمانی، سیاسی و اجتماعی به وجود می‌آیند و ساخت گفتمانی هر متن، به شرایطی که متن در آن تولید شده است، بستگی دارد؛ علاوه بر آن، دریافت‌های گفتمانی مخاطبان هم، بسته به شرایط تاریخی و اجتماعی آن‌ها متفاوت خواهد بود.

۳-۱-۴. سیاست فرهنگی

دیدگاه «سیاست فرهنگی»^۱، نسبت میان سینما و دولت را به خوبی بیان می‌کند. از نظر تونی بنت، سیاست فرهنگی «بر فرمول‌بندی و قانون‌گذاری سیاست در نهادهایی تمرکز دارد که فرم و محتوای محصولات فرهنگی را تولید و مدیریت می‌کند» (منتظر قائم و یادگاری، ۱۳۹۴، ص. ۱۶۳). به تعبیر دقیق‌تر، «فرهنگ از طریق دولتی بودن قابل درک است» (بارکر، ۱۳۸۷، ص. ۷۶۱). حکومت‌ها با اتخاذ سیاست‌های فرهنگی، نگرش و گرایش‌های ارزشی خود در حوزه فرهنگ را به نمایش می‌گذارند. این نگرش‌ها خود متأثر از گفتمان و فرهنگ سیاسی غالب است. در ابتدای انقلاب اسلامی، به دلیل آنکه اولین اصل دولت در دهه ۱۳۶۰ حمایت از فیلم ایرانی در مقابل فیلم خارجی بود، اقدامات متعددی صورت گرفت که منجر به افزایش میزان حضور دولت در میدان سینما و در نهایت محکم‌شدن جایگاه سینمای دولتی شد؛ بخش زیادی از سالن‌های نمایش پس از انقلاب بنا بر سوابق پیش از

انقلاب سینماداران مصادره شد، سینماهای رهاشده در اختیار حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی قرار گرفت و بخش‌ها و نهادهای دولتی فراوانی وارد عرصه فیلم‌سازی شدند؛ مانند سازمان صداوسیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، و... «بدین ترتیب در هر سه حوزه تولید، توزیع و نمایش آثار سینمایی در دهه ۱۳۶۰ حضور دولت بیش از هر نهادی پُررنگ‌تر است» (زاودراد، ۱۳۹۹، ص. ۳۸۷).

در تمامی دیدگاه‌های مرتبط با رسانه در این سال‌ها، آنچه حرف اول را می‌زد، مطالبه «سینمای مبارز» و «سینمای پیام‌دار» بود (دادرس، ۱۳۸۴، ص. ۲۸). در جهت نیل به این سینمای ایدئال، تمام اختیارات حوزه سینما به وزارت ارشاد اسلامی واگذار شد و تمامی ارکان سینما تحت نفوذ معاونت امور سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی درآمد. «بر پایه سیاست‌های نظارتی، هیچ فیلمی نمی‌توانست تولید شود مگر آنکه از مرحله تصویب فیلم‌نامه تا مرحله نمایش، زیر نظارت مراکز مربوط، مثل اداره کل نظارت و ارزشیابی معاونت سینمایی و بخش فرهنگی بنیاد سینمایی فارابی عمل کند» (طالبی‌نژاد، ۱۳۷۷، ص. ۵۲). بدین ترتیب، بر سینمای ابتدای انقلاب، فضایی کاملاً دولتی و آرمانی حاکم بود.

۲-۴. مبانی نظری

۲-۱. نظریه تحلیل گفتمان

«تحلیل گفتمان غالباً به مطالعه و بررسی آن دسته از کارکردها و تأثیر زبان‌شناختی، معناشناختی، نشانه‌شناختی، سبک‌شناختی اطلاق می‌شود که توصیف و تشریح آن‌ها مستلزم در نظر گرفتن توالی، ترادف و توارد جمله و همین‌طور ساختار جمله است» (مک دانل، ۱۳۸۰، ص. ۱۷). به عبارت دیگر تحلیل گفتمان تلاش در جهت تحلیل متن در زمینه‌های موقعیتی و نیل به معنای فرامتنی است. در تحلیل گفتمان نشانه‌های زبانی و فرازبانی و نیز معانی ظاهری و پنهانی جریان‌های گفتمانی تحلیل می‌گردد. «این امر تنها با خروج از معنای تحت‌اللفظی و کشف معنای ضمنی و مستتر در متن حاصل می‌شود» (بشیر، ۱۳۹۹، ص. ۵۱). در واقع با تکیه بر تحلیل گفتمان، «نقش عناصری مانند جهان‌بینی، سوگیری و تعصب، روابط قدرت و مسائل اجتماعی - سیاسی و تاریخی در شکل‌گیری گفتمان روشن می‌شود» (آقاگل‌زاده و خیرآبادی، ۱۳۹۳، ص. ۴۰).

مهم‌ترین اهداف تحلیل گفتمان عبارت‌اند از:

- ۱- نشان دادن رابطه بین نویسنده، متن و خواننده؛
- ۲- روشن کردن ساختار عمیق و پیچیده تولید متن، یعنی جریان تولید گفتمان؛
- ۳- نشان دادن موقعیت و زمینه‌های خاص تولیدکننده گفتمان (زمینه تولید گفتمان)؛
- ۴- اساساً هدف عمده تحلیل گفتمان آن است که روش جدیدی را در مطالعه متون، رسانه‌ها، فرهنگ‌ها، علوم، سیاست، اجتماع و... به دست دهد. مبادی فکری این روش همان پیش‌فرض‌های پسانوین هستند (رید و هارولدسن، ۱۳۸۷، ص. ۸۵).

۴-۲-۲. نظریه بازنمایی

مفهوم بازنمایی از مفاهیم کلیدی در تحلیل متون و رسانه است. پیوند این مفهوم با موضوع نمایش واقعیت، بیان می‌دارد آنچه ما در نزد خود واقعی فرض می‌کنیم، چیزی نیست که خارج از بازنمایی وجود داشته باشد. بازنمایی بر این اصل استوار است که رسانه ابزاری خنثی در نشان دادن تصاویر نیست؛ «زیرا متکی بر زبان و معناست و زبان و معنا نیز در چهارچوب گفتمان همواره متکی به قدرت است» (ربیبی و احمدزاده نامور، ۱۳۸۷، ص. ۳۷). از نظر فوکو، «بازنمایی همیشه در یک گفتمان صورت می‌پذیرد و گفتمان تعیین می‌کند که درباره یک متن خاص چه می‌توان گفت و چه نمی‌توان گفت» (استوری، ۱۳۸۶، ص. ۳۴).

دو دسته نظریه بازنمایی وجود دارد: کلاسیک و جدید. بر اساس نظریه کلاسیک، «بازنمایی آثار هنری و فرهنگی هر جامعه بازتاب‌دهنده مسائل اجتماعی زمان خود هستند و همچون آینه اجتماع عمل می‌کنند» (Webb, 2009, p. 42). اما نظریات جدید دیدگاهی متفاوت دارند. نظریه پردازان این رویکرد مانند هال که متأثر از مطالعات فرهنگی و فلسفه چرخش زبانی هستند، معتقدند که رسانه، انعکاس آینه‌وار واقعیت نیست. آن‌ها بازنمایی را استفاده از زبان برای تولید معنا درباره جهان واقعی می‌دانند؛ بنابراین تعریف، «معنا در ذات وجود ندارد و برساخته می‌شود» (میرحاجی، ۱۳۹۵، ص. ۵۲). استوارت هال می‌گوید: «هیچ چیز معناداری خارج از گفتمان وجود ندارد؛ و مطالعات رسانه‌ای وظیفه‌اش سنجش شکاف میان واقعیت و بازنمایی نیست بلکه تلاش برای شناخت این نکته است که معانی به چه نحوی از طریق رویه‌ها و صورت‌بندی‌های گفتمانی تولید می‌شود» (Calvert & Levis, 2002, p. 200). اساسی‌ترین کارکرد نظریه بازنمایی، نشان دادن نقش رسانه‌های جمعی در شکل‌دهی به افکار عمومی است. باید گفت بازنمایی رویدادها به واسطه رسانه‌ها، همواره با

سوگیری عقیدتی همراه است و در جهت تضعیف یا تثبیت گفتمان خاصی عمل می‌کند؛ لذا در مطالعه و تحلیل هر متن، بایستی نقش ایدئولوژیک آنچه بازنمایی شده است، مورد توجه قرار گیرد. چراکه امروزه «بازنمایی رسانه‌ای یکی از راه‌های تقویت قدرت حاکم و تثبیت ایدئولوژی مسلط است» (Chandler, 2003, p. 9).

۴-۲-۳. نظریه برجسته‌سازی و چهارچوب‌بندی

مطابق با دیدگاه برجسته‌سازی، آنچه ما از واقعیت می‌شناسیم و به آن آگاهی داریم در وهله اول نشئت‌گرفته از رسانه‌های جمعی است و موضوعاتی که می‌شناسیم واقعیت‌های دست‌دوم هستند. به عبارت دیگر، افراد عادی جامعه تنها آنچه که به واسطه رسانه‌های جمعی دارای ارزش خبری و منتشر شده‌اند را می‌شناسند. بر این مبنا، «هرچه گستره رسانه بیشتر باشد، نقش آن در حدوث واقعیت بیشتر است» (دهقان، ۱۳۷۸، ص. ۶).

تفکر غالب در این نظریه این است که از طریق برجسته‌سازی می‌توان تغییرات رفتاری قابل‌قبولی در مخاطبان به‌وجود آورد؛ و یا حداقل تغییرات شناختی ایجاد کرد. در فرایند برجسته‌سازی، نهادهای قدرت رسانه‌ای، با تمرکز بر موضوعات و رویدادهای خاص، آنها را گزینش کرده و سپس در چهارچوب معین آنها را پردازش می‌کنند. «چهارچوب‌گذاری در واقع به گزینش نامحسوس جنبه‌های خاص یک موضوع اشاره دارد که توسط رسانه‌ها و در جهت نمایش اهمیت آن جنبه‌ها اشاره دارد» (دیرینگ و اورت، ۱۳۸۵، ص. ۱۲۲). به عبارت دیگر «چهارچوب‌بندی»، سطح دوم برجسته‌سازی یا نسخه‌ی پالایش‌شده آن است. چهارچوب با مفهوم زمینه در روش تحلیل گفتمان قرابت پیدا می‌کند. به بیان دیگر، چهارچوب‌ها، طرح‌های تفسیری هستند که افراد را قادر می‌سازند تا «تعیین، درک و شناسایی کرده و برچسب بزنند» (Park, 2003, pp. 146-147). می‌توان چهارچوب‌ها را به‌مثابه قالب‌هایی در نظر گرفت که محتوای رسانه‌ای را به مخاطب عرضه می‌کنند و فهم و ادراک ما را از واقعیت تحت‌تأثیر قرار می‌دهند. از این‌رو در مطالعه و بررسی محتواهای رسانه‌ای می‌توان گفت که «چهارچوب‌بندی به معنای آن است که رسانه‌ها نه آینه‌ای برای انعکاس واقعیت، بلکه سازنده واقعیت و شکل‌دهنده به آن هستند» (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷، ص. ۸۱).

این پژوهش در چهارچوب نظریه تحلیل گفتمان و با استفاده از نظریه‌های

بازنمایی و برجسته‌سازی، به تحلیل گفتمان دولت در فیلم‌های سینمایی می‌پردازد. به‌بیان‌دیگر، در هر فیلم، دولت در قالب گفتمانی خاص و مستتر بازنمایی شده است و مقاله حاضر در پی آن است تا در چهارچوب این نظریات، گفتمان و معناهای ضمنی مستتر در فیلم‌های سینمایی را کشف و استخراج کند.

۵. روش پژوهش

جامعه آماری پژوهش، با توجه به موضوع اصلی، یعنی دولت، شامل فیلم‌هایی است که مضمون آن‌ها سیاسی است و با بن‌مایه‌های مرتبط با سیاست یعنی دولت، اعتراضات سیاسی، حکومت، انقلاب، قدرت و... شکل گرفته‌اند. این فیلم‌ها که با شاخصه‌هایی چون بن‌مایه، موضوع و سوژه، اتمسفر و جو فیلم، گره اصلی و عوامل سیاسی همراه هستند، تحت‌عنوان فیلم‌های «سیاسی - اجتماعی» تعریف می‌شوند. «سینمای سیاسی اولین گام سینمای پس از انقلاب بود که اساساً به جهت بنیان‌گذاری خویش، یعنی انقلاب، موضوعات نشأت‌گرفته از آن را دستمایه خود قرار داد» (مستغاثی، ۱۳۸۰، ص. ۴۹). در مجموع، ۱۶ فیلم مهم سیاسی تولیدشده در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۹ ه.ش. گزینش شده و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. اسامی آن‌ها عبارت‌است از: از فریاد تا ترور (منصور تهرانی)، توجیه (محسن مخملباف)، نقطه‌ضعف (محمد رضا اعلامی)، سناتور (مهدی صباغ‌زاده)، سفر سنگ (مسعود کیمیایی)، تیرباران (علی اصغر شادروان)، بایکوت (محسن مخملباف)، فریاد مجاهد (مهدی مدنیان)، خونبارش (امیر قویدل)، تشریفات (مهدی فخیم‌زاده)، آفتاب‌نشین‌ها (مهدی صباغ‌زاده)، برنج خونین (امیر قویدل و اسدالله نیک‌نژاد)، دادشاه (حبیب کاووش)، شیلات (رضا میرلوحی)، ریشه در خون (سیروس الوند)، گزارش یک قتل (محمد علی نجفی).

در تحلیل محتوای فیلم‌ها «روش عملیاتی تحلیل گفتمان» (پدام)، به‌کاررفته است. مراحل معناسازی در روش پدام مبتنی بر روش تحلیل گفتمان فرکلاف است؛ اما از آن فراتر می‌رود. «روش تحلیل گفتمان فرکلاف شامل سه سطح توصیف (توصیف متن بر اساس مشخصه‌های زبان‌شناختی خاص)، تفسیر (توضیح فرایندها و روابطی که زمینه خلق و درک گفتمان را به‌وجود آورده است و توضیح تأثیر انتخاب‌های گفتمانی) و تبیین (بیان چرایی رابطه بین عناصر گفتمانی و اجتماعی) است» (آقاگل‌زاده، ۱۳۹۰، ص. ۱۲۹).

در روش پدام این سه مرحله به پنج سطح صعود کرده است (بشیر، ۱۳۹۱، ص.

۱۵). این روش شامل پنج سطح تحلیلی است. این سطوح عبارت‌اند از: سطح - سطح، عمق - سطح، سطح - عمق (عمیق) و عمیق‌تر. هر سطح دارای ویژگی‌هایی است. بر دوسطح اول و دوم نوعی توصیف حاکم است. سطح اول با نام «برداشت از اصل متن» درصدد کشف کلمات و جملاتی است که در متن دارای بار معنایی خاص در راستای اهداف تحقیق باشند (بشیر، ۱۳۹۹، صص. ۱۸۳-۱۸۴). سطح دوم «جهت‌گیری و گرایش متن» نامیده می‌شود. در اینجا معانی جملات نه تنها در قالب کلمات و معناهای صریح و ضمنی آن‌ها، به شکل انفرادی و ترکیبی مورد توجه قرار می‌گیرند که فراتر از آن به جهت‌گیری‌ها و گرایش‌های گوناگون جملات و درنهایت خود متن، نسبت به مسائل مختلف اما مرتبط با موضوع تحقیق توجه می‌شود. سطح سوم «تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن» نامیده می‌شود که تحلیلگر تلاش می‌کند معنای مرتبط با بافت یا بافت‌های مرتبط با خلق متن را تبیین کند. درحقیقت در این مرحله تحلیلگر درصدد کشف رابطه متن با زمینه خلق متن و بینامتنیت‌های مورد استفاده پدیدآورنده متن است (بشیر، ۱۳۹۹، ص. ۱۸۵). سطح چهارم مرحله خروج از ساختار ظاهری متن و توجه به فرامتن‌های مرتبط با متن است. در این مرحله تلاش می‌شود میان متن، زمینه و فرامتن‌های مرتبط با متن پلی ایجاد و معانی نهفته آشکار شود (بشیر، ۱۳۹۲، ج ۲، ص. ۱۰). سطح بعدی که به نوعی خروج از روش فرکلاف است سطح عمیق‌تر تحلیل نام دارد که به بررسی گفتمان‌های اجتماعی حاکم بر متن می‌پردازد. در این مرحله، متن، بینامتنیت و فرامتن هم‌زمان مورد توجه قرار می‌گیرد و تحلیل نهایی ارائه می‌شود (بشیر و حاتمی، ۱۳۸۸، ص. ۱۰۲). توجه به فرامتن در سطح پنجم اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. در این مرحله، باید متادال‌های فراتر از متن به دست‌آید. کشف متادال فراگیر، نیازمند کشف گفتمان متن، آشنایی با گفتمان‌های دیگر در سطح محلی و جهانی و شیوه ربط‌دادن این گفتمان‌ها با همدیگر است که به نوعی ارتباط بینامتنی را نشان می‌دهد (بشیر، ۱۳۹۹، ص. ۱۷۶).

۶. یافته‌های پژوهش

جهت پاسخ به پرسش اصلی پژوهش یعنی «نحوه بازنمایی دولت در فیلم‌های سینمایی پس از انقلاب اسلامی» در فاصله سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۶۹، از روش عملیاتی تحلیل گفتمان پدام بهره گرفته شده‌است. یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد فیلم‌های تولیدشده با موضوع دولت در دهه ۶۰، غالباً حکومت مطلق‌گرای شاهنشاهی را

به‌نمایش گذاشته است. رژیم خودکامه شاه و اعتراضات مردمی به‌عنوان الگوی اصلی رابطه جامعه و دولت به تصویر درآمده است. ظلم‌وستم بر مردم بی‌بضاعت، مشکلات اقتصادی و فقر، بی‌عدالتی، عیش‌ونوش و فساد حاکمان و خودکامگی از جمله موضوعات مطرح‌شده در این فیلم‌هاست. علاوه‌براین، نمایش مبارزات مردمی علیه حکومت در جهت رفع بی‌عدالتی‌ها محور گره‌های داستانی فیلم‌هاست. خفقان، سرکوب، سانسور مطبوعات، شکنجه، فشار از بالا، اعدام و برخورد شدید نظامی با مبارزین و مصلحین، نمونه‌ای از مفاهیم برجسته در این فیلم‌ها به‌شمار می‌آید.

برای اجرای سطوح به روش «پدام» از به‌کارگیری ستون‌های مختلف در جداول تحلیلی استفاده شده است. هر ستون معرف یک مرحله است: در سطح اول، متن هدفمند از میان جملات و گزاره‌های متن گفتگوها، تصاویر و موسیقی که با اهداف کلی تحقیق همسویی دارند، گزینش و در ستون اول از جدول سطوح اول تا سوم درج شده‌اند. در سطح دوم، برداشت معنایی مرتبط با جملات سطح اول، تحت‌عنوان «جهت‌گیری و گرایش متن» آورده شده است. سپس در سطحی عمیق‌تر و انتزاعی‌تر، میان معنای تحت‌اللفظی در سطح اول و معنای ضمنی جملات در سطح دوم، ارتباط معنایی فراتر از متن ایجاد شده و در ستون سوم درج شده است (تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن). پس از این سه مرحله که در واقع نوعی توصیف را شکل می‌دهند، در سطح چهارم یا عمیق (جدول شماره ۲)، بینامتنیت ذهنی تحلیلگر و بینامتنیت‌های مرتبط با توجه به معناها و معنای، تحلیل و محورهای مهم بازنمایی‌شده در فیلم‌ها در قالب دال‌های اساسی کشف گردیده‌اند و هر محور با دلالت‌های مرتبط نوشته شده است. درنهایت در ستون پنجم، گفتمان حاکم بر متن با گفتمان‌های فرامتنی مفصل‌بندی و گفتمان(های) غالب درباره بازنمایی دولت استخراج گردیده است.

۶-۱. سطوح اول تا سوم تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی

مرحله توصیف و در واقع اولین مرحله از روش عملیاتی تحلیل گفتمان پدام شامل سه سطح اول سطح - سطح، عمق - سطح و سطح - عمق می‌شود که جمع‌بندی این مراحل در جدول شماره ۱ آورده شده است.

جدول (۱): جمع‌بندی سه مرحله اول تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی سیاسی
(۱۳۶۹-۱۳۵۸)

ردیف	ردیف	برداشت از متن اصلی	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
۱	۱	سخنران انقلابی: اینک دستگاه حاکمه شش لایحه را به همه‌پرسی گذاشته است و از ملتی می‌خواهد به پای صندوق‌های رأی برود که نه آزادی بیان، نه آزادی اندیشه و نه آزادی ابراز مخالفت را دارد.	سوءاستفاده از آزادی بیان در جهت منافع حکومتی / برجسته‌سازی فضای خفقان	تعارض میان آزادی مردم و قدرت دولت / انسداد سیاسی
۲	۲	سخنران انقلابی دیگر: در این مملکت که سانسور شدید بر تمامی شئون و نشریات آن حاکم است و در زیر چکمه‌های دیکتاتوری قلم‌ها را شکسته، نفس‌ها را در گلو خفه کرده‌اند، چگونه می‌تواند آزادی و حق ابراز عقیده وجود داشته باشد. حتی مطبوعات ما دیکته‌شده استعمارگران غربی است.	فراگیری سانسور و خفقان در عرصه رسانه‌های جامعه / دولت تحت فرمان اوامر دولت‌های غربی	رسانه تحت کنترل شدید دولت / وابستگی همه‌جانبه حکومت به بیگانگان
۳	۳	سكانس حمله به مدرسه فیضیه و قتل عام مردم	برجسته‌سازی کشتار بی‌رحمانه مردم	شدت اعمال خشونت دولت بر مردم / حذف فیزیکی مخالفان حکومت
۴	۴	مردان انقلابی در حال گفت‌وگو: اونام (نیروهای ارتش و اوباش) تقصیر ندارند. قدرت لایزال رو تو وجود شاه می‌دونه و بس. یه عده به گوششون خوندن که اگه شاه پاشو از مملکت بذاره بیرون، قحطی و طاعون همه‌جا رو می‌گیره.	القای قدرت لایزال دولت به نیروهای ارتش به‌عنوان ستون نظامی حکومت	نظریه‌سازی ایدئولوژی قدرتمند دولت / ارتش مرکز قدرت نظامی دولت
۵	۵	صحنه انواع شکنجه روانی و جسمی نوسوزندان فرزند در	برجسته‌سازی مجازات ناجوانمردانه مخالفان	نظریه‌سازی خشونت شدید دولت

ردیف	ردیف	برداشت از متن اصلی	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
		برابر چشم پدر	به‌دست دولت	
۶		تصاویر زندگی مرفه شاهنشاهی و مردم فقیر و بدبخت. راوی: این معنای عدالت اجتماعی است. این‌ها که در بستر خوارها پول می‌لولند و چون زالو خون گرسنگان را می‌مکنند. درحالی‌که فقر و گرسنگی سراسر مرز و بوم را دربر گرفته است، میلیون‌ها و حتی میلیاردها دلار خرج تبلیغات و حیف و میل و خوشگذرانی‌های هزار فامیل می‌شود.	برجسته‌سازی بی‌عدالتی و ثروت‌اندوزی دولتمردان با چپاول اموال مردم	زندگی اعیانی دولتمردان / تکیه بر ثروت ناعادلانه
۷		سخنرانی امام خمینی: می‌گن که مدیر کیهان گفته است ما دیگه راحتیم برای اینکه اونوقت ما می‌نوشتیم اینا نظر می‌کردن حالا دیگه خودشون می‌نویسن. چرا باید مطبوعات ما انقدر بی‌حیثیت باشد!	برجسته‌سازی کنترل همه‌جانبه مطبوعات و عدم آزادی بیان	عدم استقلال رسانه از عرصه قدرت
۸		مبارز در گفت‌وگو با سرگرد در بازجویی: خودتو گول نزن سرهنگ! وقتی که دخترای جوون زیر ۱۸ سال رو به زور می‌برن و بغل ضحاک می‌اندازن که بتونه جوون بمونه و غریزه‌اش از بین نره این کجاش امنیته؟! تازه بعد از اینکه مثل انار دست به دست گشت و چلوندنش یه پرونده براش می‌سازن و سرش رو زیر آب می‌کنن. این ماهیت بُتیه که شما می‌پرستین.	شهوت‌پرستی و ارتکاب اعمال غیراخلاقی توسط شاه	ابتلاء دولتمردان به انواع فساد جنسی

ردیف	عنوان	برداشت از متن اصلی	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
۹	چونار	سرباز در حال قرائت حکم: به نام نامی خدایگان اعلی حضرت همایونی، شاهنشاه آریامهر.	جایگاه خدایگانی شاه برای حامیان وی	خدانگاری دولت و حق الهی خواندن حکومت
۱۰		تساویر حکومت نظامی، جبهه‌سازی با سربازان در برابر مردم معترض و قتل عام آنها. اعتراضات مردمی با حمایت نیروهای ارتش	برخورد قاهرانه، کشتار مردم و سرکوب اعتراضات مردمی با حمایت نیروهای ارتش	ارتش مرکز قدرت نظامی دولت / نظریه‌سازی خشونت شدید دولت / سرکوب معترضان سیاسی / حذف فیزیکی مخالفان
۱۱	از فریاد تا ترور	تساویر محله‌های معتادنشین، حاشیه‌نشین و فقیر در زمان حکومت پهلوی و وضع اسفناک آنها با پس‌زمینه سرود «یار دبستانی من»	برجسته‌سازی وضعیت نابسامان معیشتی در حکومت پهلوی	عدم توجه دولت به توسعه اجتماعی - اقتصادی جامعه
۱۲		مبارز متهم: شما این دادگاه علنی رو تشکیل دادید و خبرنگاران داخلی و خارجی رو دعوت کردید که علناً و در مقابل چشم همه جهان حق رو به مسلخ بکشید.	پیگیری مقاصد سیاسی دولت به واسطه رسانه تحت کنترل / دولت در برابر جهانیان شایعه‌پراکنی می‌کند	انحصار رسانه در دست دولت / دروغ‌پردازی دولت
۱۳	آفتاب‌نشین‌ها	ارباب: مگه شما شکایت نکرده بودین؟ مگه قانون جوابتونو نداد؟ سید با پوزخند: کدوم قانون ارباب؟! قانون که طرف شماست. طرف شما که پول دارین. نه طرف ما فقیر بیچاره‌ها.	حاکمیت بی‌عدالتی در سازمان‌های دیوانی حکومت	ناعدالتی در سیستم قضایی حکومت / انحصار قدرت و ثروت
۱۴		زن سید: دولتی‌ها کی طرف ما رو گرفتن که بار دومشون باشه؟	بی‌توجهی مطلق دولت به جامعه / وجود فاصله میان اقشار مردمی و حکومت	اولویت منافع درون‌گروهی بی‌اعتمادی جامعه به دولت
۱۵	روز بون	مهندس نادری: حمید! این کرم لعنتی (آفتی که شالیزارها رو از بین میبره) اومد یا آوردنش؟! حمید: اگر اسمشو اهمال هم	حکومت منابع ملی را در ازای کسب سود سیاسی و اقتصادی شخصی خود تخریب	ثروت‌اندوزی دولتمردان با خیانت به ثروت ملی

ردیف	موضوع	برداشت از متن اصلی	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
		بگذاریم باز می‌بینیم که می‌کند آوردنش.		
۱۶	دادشاه	امنیه برای اینکه مردم جای دادشاه را لو بدهند، به ده حمله کرده، آتش می‌زند، جوانان را می‌برند و مردم را آواره می‌کنند.	ایجاد فشار و تهدید بی‌رحمانه دولتمردان علیه مردم بی‌گناه	به‌کارگیری سیاست تهدید جهت استیلای قدرت
۱۷		سرهنگ خطاب به دادشاه در حال مذاکره برای تسلیم کردنش: اووم اصل چهار رو می‌خوای بگی؟ خوب اونا (آمریکایی‌ها) اگه دو تا حموم و سه تا منبع آب هم بسازن، باز تو این صحرای جهنمی خدمت شده. چرا نمی‌خوای باور کنی؟ بذارین کارشون رو بکنن.	از نظر دولت، امریکا به آبادانی کشور خدمت می‌کند و نباید با آن مخالف بود.	نظریه‌سازی وابستگی شدید دولت ناکارآمد به کشورهای خارجی
۱۸		بلوچ مبارز: ظلمی که قشون شاه می‌کنه قَجَر هم نکرد.	اعتقاد مبارزان به بی‌رحمی شدید شاه / برجسته‌سازی ظالم‌بودن شاه از نظر مردم / ارتش نماینده ستم شاه	تکیه دولت بر قدرت نظامی برای برقراری نظم / حاکمیت خشونت شدید علیه مردم / ستم دولت بر جامعه
۱۹	سناتور	استوار حقگو (با عصبانیت) خطاب به راننده کامیون حمل قاچاق که ظاهراً مأمور یکی از سناتورهای رژیم است: دروغ میگی، مٹ سگ دروغ میگی. همتون دروغ می‌گین. همتون می‌دونین چی بار زدین. اما دروغ می‌گین تا جوونای مردم رو بدبخت کنین. همتون دروغ می‌گین تا هستی مردم رو نابود کنین. شماها کثافتین. شماها	برجسته‌سازی مفاسد اقتصادی و اجتماعی فساد سناتور	ارتکاب دولتمردان به انواع

تجزیه و تحلیل	بهره‌برداری	جهت‌گیری و گرایش متن	تحلیل توجیهی با توجه به سایر گرایش‌های متن
		لجنین. لعنتیا!	
۲۰	شازده قاجاری صاحب نفوذ: نه آقا ابرام! تهدید همراه تطمیع. پول بهشون بده. پول رو همه تأثیر می‌ذاره، کار ما رم راه میندازه.	به اطاعت و اداشتن مردم با تطمیع و تهدید.	نظریه‌سازی سیاست تهدید و تطمیع جهت حفظ قدرت.
۲۱	شعار انقلابیون در خیابان‌ها: نصر من الله و فتح قریب، مرگ بر این حکومت پرفریب.	برجسته‌سازی صفت فریبکاری حکومت	نظریه‌سازی فریب و نیرنگ دولت

۶-۲. سطح چهارم (عمیق) تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی

مبتنی بر روش پدام، سطح چهارم تحلیل گفتمان، به مقایسه خانه‌های گوناگون جدول شماره ۱ با هم می‌پردازد. در واقع سطح چهارم، مرحله عمیق و گذر از سه ستون اول جدول تحلیلی است. بر این اساس، با مقایسه خانه‌های جدول و تفسیر روابط بینامتنی نتایج ستون سوم با معنای فرامتنی، جهت‌گیری آنها در رابطه با بازنمایی دولت استخراج می‌گردد و بدین ترتیب، محورهای اصلی و دلالت‌های مرتبط با آن در بازنمایی دولت‌ها کشف می‌شود. جدول شماره ۲ محورهای اصلی مستخرج در سطح چهارم را نشان می‌دهد.

جدول (۲): محورهای عمیق دولت بازنمایی شده در فیلم‌های سینمایی

محورهای عمیق دولت بازنمایی شده	
۱. سلطه هژمونیک	۲. استبداد دولتی
<ul style="list-style-type: none"> • اعمال قدرت حداکثری • ضعیف‌نگه‌داشتن جامعه با کنترل افکار جمعی • فراگیرسازی ایدئولوژی سیاسی به‌عنوان راه‌حلی برای مطیع ساختن جامعه • انتظار طرفداری کورکورانه و پذیرش سلطه به‌واسطه عدم آگاهی و کم‌سوادی جامعه 	<ul style="list-style-type: none"> • سلطه یکجانبه و مستبدانه مبتنی بر اندیشه خدایگانی • تصمیم‌گیری سیاسی دولت و در رأس آن شاه بر اساس اراده و خواست خویش • دیکتاتوری • تمرکز قدرت در دست یک خانواده
۳. اعمال خشونت	۴. تکیه بر ارتش
<ul style="list-style-type: none"> • کنترل اجبارآمیز • اعمال فشار 	<ul style="list-style-type: none"> • ارتش به‌عنوان نیروی حامی و وسیله‌ای برای کنترل از بالا

محورهای عمیق دولت بازنمایی شده	
<ul style="list-style-type: none"> • مجازات سنگین • شکنجه و ایجاد فشار روانی 	<ul style="list-style-type: none"> • ارتش به‌عنوان یکی از عوامل اقتدار حکومت
<ul style="list-style-type: none"> • ۵. وابستگی همه‌جانبه • وابستگی همه‌جانبه به کشورهای خارجی • خودباختگی و سرسپردگی در برابر خواست دولت‌های خارجی • تحویل امور کشور به مستشاران آمریکایی و انگلیسی • وضع قوانین حمایت از خارجی‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> • ۶. اشرافی‌گری • برتری‌جویی نژادی • اسراف و تبذیر مادی • تشریفات و مصرف‌گرایی
<ul style="list-style-type: none"> • ۷. ظلم و تبعیض علیه مردم • غارت اموال مردم • ظلم‌وستم بر اقشار ضعیف • ناعدالتی قضایی و قانونی میان دولتمردان و اقشار دیگر جامعه • تقسیم ناعادلانه سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی در کل کشور 	<ul style="list-style-type: none"> • ۸. سیاست تهدید و تطمیع • توسل به تهدید و تطمیع جهت برقراری نظم مورد نظر • تهدید به مرگ خانواده، آبروریزی، فشار روانی و ... • وعده پول و مقام جهت کسب وفاداری
<ul style="list-style-type: none"> • ۹. کارشکنی • خیانت به منافع ملی 	<ul style="list-style-type: none"> • ۱۰. خفقان سیاسی • ایجاد فضای وحشت و خفقان سیاسی • ممانعت از هرگونه اظهارنظر و مشارکت سیاسی
<ul style="list-style-type: none"> • ۱۱. قتل مخالفان حکومت • سیاست حذف فیزیکی • تبعید 	<ul style="list-style-type: none"> • ۱۲. سرکوب شدید اعتراضات • اسکات معترضان سیاسی و اجتماعی با روش‌های قهری • قتل عام، حمله خشونت‌بار، متفرق‌سازی همراه با برخورد فیزیکی، زندان و دستگیری
<ul style="list-style-type: none"> • ۱۳. انحصار ثروت و قدرت • انحصار منابع ثروت و قدرت با ابزار فشار و سلطه اجبارآمیز • سلطه مستقیم مانند نیروی نظامی و غیرمستقیم مانند در دست داشتن قدرت رسانه‌ای و نرم 	<ul style="list-style-type: none"> • ۱۴. رواج فساد • دولتمردان فاسد از نظر اخلاقی و سازمانی • ابتلای دولتمردان به انواع امراض جنسی و اخلاقی • کشتار به‌ناحق مردم • قاچاق (فساد مالی و اجتماعی) • ردوبدل رشوه و تلکه‌کردن
<ul style="list-style-type: none"> • ۱۵. نارضایتی معیشتی 	<ul style="list-style-type: none"> • ۱۶. رسانه وابسته

محورهای عمیق دولت بازنمایی شده	
<ul style="list-style-type: none"> • انحصار دولتی رسانه‌ها • نقش آمرانه عرصه سیاسی در برابر رسانه • سانسور شدید • تحت کنترل درآوردن مطبوعات، جریان اخبار و تحلیل 	<ul style="list-style-type: none"> • نابسامانی معیشتی • گستردگی فقر • توسعه نیافتگی علی‌رغم ثروت عظیم ملی
<p>۱۸. فریب افکار عمومی</p> <ul style="list-style-type: none"> • رسانه ابزار قدرتمند سیاستمداران برای جلب، هدایت و فریب افکار عمومی • تکیه بر اخبار دروغ، اغواگری و عوام‌فریبی 	<p>۱۷. شکاف دولت و جامعه</p> <ul style="list-style-type: none"> • ترس شدید جامعه از دولت • دولت هیچ‌گاه نماینده هیچ طبقه‌ای نبوده است

۳-۶. سطح پنجم (عمیق‌تر) تحلیل گفتمان فیلم‌های سینمایی

در این مرحله گفتمان‌های حاکم بر فیلم‌ها تبیین می‌گردد. براین اساس از برآیند دال‌های استخراج‌شده، گفتمان‌های مرتبط کشف و ارتباط میان دال‌ها و گفتمان‌ها توضیح داده می‌شود. درواقع این مرحله، آخرین مرحله تحلیل گفتمان به روش پدام می‌باشد.

۳-۶-۱. گفتمان دولت اقتدارگرا

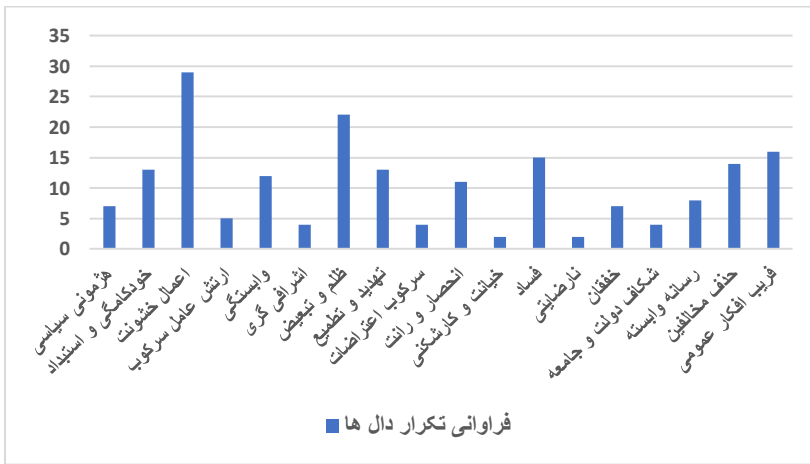
براساس محورهای عمیق در سطح چهارم، دولت بازنمایی‌شده در فاصله سال‌های ۱۳۶۹-۱۳۵۸ در گفتمان اقتدارگرایی معنا می‌یابد. دال اصلی این گفتمان با محوریت «هژمونی سیاسی» و «استبداد و خودکامگی» بیان می‌شود. به عبارت دیگر، دولت بازنمایی‌شده در این فیلم‌ها که همان حکومت شاهنشاهی پهلوی است، دولتی است که با هدف اعمال سلطه حداکثری بر همه عرصه‌های اجتماعی و سیاسی به قدرت‌طلبی می‌پردازد و از این اندیشه سرچشمه می‌گیرد که حکومت امری موروثی و تفویض‌شده از جانب خداست که در یک خاندان به ودیعه گذاشته شده است. دولت در وضعیتی قرار دارد که می‌تواند با اقناع طبقات دیگر جامعه، آن‌ها را به پذیرش ارزش‌های سیاسی حاکم وادارد و این کار را از طریق تضعیف و بی‌سواد نگه‌داشتن مردم انجام می‌دهد. خودکامگی دولت با مفاهیمی چون اندیشه خدایگانی حکومت و سلطه یک‌جانبه نمایش داده شده است. اطلاق صفت «خدایگان، اعلی حضرت همایونی» به شاه نمونه‌ای از بازنمایی دال خودکامگی و استبداد است. در این گفتمان قدرت به صورت یکجانبه، از بالا و تحکم‌آمیز اعمال می‌گردد و اقشار جامعه در عرصه سیاسی

هیچ گونه مشارکتی ندارند؛ بنابراین دولت با تکیه بر ارتش و قوای نظامی به برقراری ثبات و نظم می‌پردازد. نقش ارتش به‌عنوان مهم‌ترین حامی حکومت در سراسر فیلم‌ها به انحاء گوناگون بازنمایی شده است. تمرکزگرایی و قدرت‌طلبی، حکومت را بر آن می‌دارد تا هرگونه مخالفت، اصلاح و حرکت از سوی جامعه را نفی و از رشد آن جلوگیری کند؛ مصلحان، روشنگران و گروه‌های اجتماعی را تحت کنترل مستقیم و غیرمستقیم خود درآورد و در این راه از سانسور، کنترل‌گری رسانه‌ای و اعمال فشار دریغ نکند. مجازات‌های شدید، شکنجه، خشونت، بکارگیری سیاست حذف، تهدید و تطمیع، سرکوب مبارزات، ایجاد فضای خفقان و وحشت، کنترل رسانه‌ها و فریب افکار عمومی، چپاول مال مردم و اعمال زور و ظلم و بی‌عدالتی، اعمالی است که حکومت با تکیه بر آن‌ها سلطه سیاسی خود را تداوم می‌بخشد.

یکی دیگر از ویژگی‌های بارز دولت بازنمایی شده در گفتمان اقتدارگرا، غلبه «اشرافی‌گری» در عرصه سیاسی و در میان صاحبان قدرت است. این در حالی است که قشر وسیعی از جامعه با انواع مشکلات معیشتی و فقر دست‌وپنجه نرم می‌کنند. فاصله میان دولت و جامعه و عدم اعتماد جامعه به دولت در این گفتمان بسیار بالاست. مردم در فیلم‌ها در برابر دولت به تصویر درآمده‌اند به گونه‌ای که هیچ قرابتی میان خود و حاکمین نمی‌بینند. علاوه‌براین، قدرتمندان در گفتمان اقتدارگرا به انواع فساد اخلاقی، مالی و اداری دچار هستند و در عرصه سیاسی تنها منافع مادی و قدرت‌طلبانه خود را پی می‌گیرند. سناتورها، افراد وابسته به حکومت شاهنشاهی و نظامیان حکومتی، افرادی هستند که به قاچاق مواد مخدر، دست‌اندازی بر اموال مردم و اعمال خلاف اخلاق می‌پردازند. دولتمردان با کارشکنی‌های مکرر به مردم کشور و منابع ملی ضرر می‌رسانند. آن‌ها حتی با وابستگی به کشورهای خارجی سعی دارند تا در راه توسعه و نوسازی اقتصادی و سیاسی قدم بردارند؛ اما درعمل با حراج منابع ارزشمند ملی، به جامعه خیانت می‌کنند. اغواگری و فریب افکار عمومی ویژگی دیگری است که در این دولت به طرق گوناگون به تصویر درآمده است.

درمجموع گفتمان دولت اقتدارگرا، با دال مرکزی «خودکامگی و استبداد» و «هژمونی سیاسی» و دال‌های دیگر «اعمال خشونت»، «ارتش عامل سرکوب»، «وابستگی»، «اشرافی‌گری»، «ظلم و تبعیض»، «انحصار و رانت»، «تهدید و تطمیع»، «خیانت و کارشکنی»، «خفقان»، «سرکوب اعتراضات»، «ناراضایتی اقتصادی - اجتماعی»، «فساد»، «رسانه وابسته»، «شکاف دولت و جامعه»، «حذف مخالفین و مصلحین» و «فریب افکار عمومی» تعریف می‌شود. نمودار شماره ۱ فراوانی بازنمایی

دال‌ها را در ۱۶ فیلم مورد بررسی نشان می‌دهد.

نمودار (۱): فراوانی بازنمایی ۱۶ دال مستخرج از فیلم‌ها

نتیجه‌گیری

مبتنی بر تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت نحوه بازنمایی دولت در فیلم‌های سینمایی، تحت تأثیر دو حوزه اصلی سیاست‌های سینمایی و ارزش‌های سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه بوده است. بر این مبنا، پس از پیروزی انقلاب اسلامی و اهمیت روزافزون ارزش‌های انقلابی، اخلاقی و دینی به‌ویژه در عرصه سیاسی و تلاش برای توسعه و نوسازی اقتصادی، امنیتی و نظامی نوع جدیدی از گفتمان سیاسی شکل گرفت که در آن ایدئولوژی دینی و انقلابی غلبه داشت و ایجاد یک گفتمان جدید و مخالف با رژیم سیاسی سابق در صدر سیاست‌گذاری‌های فرهنگی دولت قرار داشت. متأثر از این فضا، به لحاظ موضوعی و حواشی فرامنتی فیلم‌ها می‌توان گفت تقریباً تمامی فیلم‌های تولیدشده در ژانر سیاسی در دهه ۶۰ با توجه به فضای فرهنگی ابتدای انقلاب، در نقد و مذمت حکومت سابق یعنی دولت پهلوی ساخته شده‌اند که در آن به نمایش مبارزات مردمی و انقلابی، ستمگری‌های شاهنشاهی و اربابان و مفسد اخلاقی و اقتصادی حاکمان پرداخته‌اند. رژیم خودکامه شاه و اعتراض‌های مردمی به‌عنوان الگوی اصلی رابطه جامعه و دولت به‌تصویر درآمده است. ظلم‌وستم بر مردم بی‌بضاعت، مشکلات اقتصادی و فقر، بی‌عدالتی، عیش‌ونوش، فساد حاکمان و خودکامگی از جمله موضوعات مطرح‌شده در این فیلم‌هاست و دولت بازنمایی‌شده، دولتی است ستمگر، مستبد با رفتارهای

خشونت‌آمیز شدید علیه توده مردم.

با اجرای روش عملیاتی تحلیل گفتمان پدام، دولت در فیلم‌های سینمایی سیاسی فاصله سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۶۹، با گفتمان اقتدارگرایی بازنمایی شده است. این گفتمان با دال اصلی استبداد، خودکامگی و هژمونی سیاسی بیانگر وجود دولتی اقتدارگرا، مستبد و اشرافی است که با تکیه بر ارتش، نیروی نظامی و مجازات‌های قدرتمندانه مانند شکنجه و اعمال خشونت برای برقراری نظم حکمرانی می‌کند. این دولت با تضعیف جامعه، افق افکار عمومی و رواج اندیشه خدایگانی به تداوم سلطه مستبدانه خویش می‌پردازد. در ساختار این دولت، شاه و خاندان او و تمام متعلقان و وابستگان تحت عنوان اشراف، دارای حق مالکیت مطلق هستند و حکم قانون همان حکم شاه است؛ لذا انحصار منابع ثروت و قدرت و تمرکزگرایی در این گفتمان به شدت وجود دارد و اشرافی‌گری مادی به‌عنوان شاخصه بارز صاحبان قدرت توصیف می‌شود. آن‌ها در جهت نیل به مقاصد سیاسی و منافع فردی، از حذف مخالفان و مصلحان هیچ ابایی ندارند. وابستگی به دولت‌های خارجی از دیگر ویژگی‌های بازنمایی شده دولت در این گفتمان است و این در حالی است که نابسامانی معیشتی در میان مردم و نارضایتی و بی‌عدالتی رواج دارد.

در مجموع، می‌توان گفت متأثر از سیاست‌های فرهنگی دولت انقلابی در دهه ۶۰، از فیلم‌های سینمایی به‌عنوان وسیله‌ای در جهت اثبات و تقویت نظام جدید سیاسی و تخریب نظام سیاسی پیشین، یعنی حکومت شاهنشاهی پهلوی بهره برده شده است.

فهرست منابع

- آقاگل زاده، فردوس (۱۳۹۰). تحلیل گفتمان انتقادی: تکوین تحلیل گفتمان در زبان‌شناسی. تهران: علمی و فرهنگی.
- آقاگل زاده، فردوس و خیرآبادی، رضا (۱۳۹۳). زبان‌شناسی خبر. تهران: علمی.
- استوری، جان (۱۳۸۶). مطالعات فرهنگی درباره فرهنگ عامه. ترجمه حسین پاینده، تهران: نشر آگه.
- بارکر، کریس (۱۳۸۷). مطالعات فرهنگی: نظریه و عملکرد. تهران: پژوهشکده مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- بشیر، حسن (۱۳۹۱). رسانه‌های بیگانه: قرائتی با تحلیل گفتمان (ج ۱). تهران: انتشارات سیمای شرق.
- بشیر، حسن (۱۳۹۲). رسانه‌های بیگانه: قرائتی با تحلیل گفتمان (ج ۲). تهران: انتشارات سیمای شرق.
- بشیر، حسن (۱۳۹۹). روش عملیاتی تحلیل گفتمان. تهران: سروش.
- بشیر، حسن و حاتمی، حمیدرضا (۱۳۸۸). مطالعه مقایسه‌ای رویکردهای انتخاباتی تحلیل گفتمان سرمقاله‌های جمهوری اسلامی و کیهان درباره دومین مرحله انتخابات مجلس هشتم (از ۲۵ اسفند ۱۳۸۶ تا اردیبهشت ۱۳۸۷). فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، ۱۶(۵۷)، ۹۳-۱۱۴.
- بشیریه، حسین (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی سیاسی (نقش نیروهای اجتماعی در زندگی سیاسی). تهران: نشر نی.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۳). گفتمان، یادگفتمان و سیاست. تهران: مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
- تنهایی، حسین (۱۳۹۰). درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی. تهران: بهمن برنا.
- جمشیدی، ابراهیم (۱۳۹۴). بازنمایی انتخابات در سینمای ایران (۱۳۵۹-۱۳۹۴). دوفصلنامه مطالعات انتخابات، ۴(۱۱ و ۱۰)، ۸۷-۱۱۸.
- خاشعی، وحید و میرحاجی، سید مهدی (۱۳۹۴). بازنمایی مدیران دولتی در فیلم‌های سینمایی پس از انقلاب اسلامی ایران. مطالعات فرهنگ ارتباطات، ۱۶(۳۲)، ۱۶۵-۱۹۶.
- دادرس، علی (۱۳۸۴). تاریخچه سینمای کودک و نوجوان ایران. فصلنامه سینمایی

فارابی، (۵۶)، ۱۵-۴۶.

دهقان، علیرضا (۱۳۷۸). بررسی تأثیر رسانه‌ها بر افکار عمومی، کاربرد یک الگوی جامعه‌شناختی. نشریه مطالعات جامعه‌شناختی، (۱۳)، ۳-۲۶.

دیرینگ، جیمز و اورت، راجرز (۱۳۸۵). مبانی برجسته‌سازی رسانه‌ها. ترجمه علی اصغرکیا و مهدی رشکیانی، تهران: سازمان معین ادارات.

راش، مایکل (۱۳۸۱). جامعه و سیاست، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: سمت.

راودراد، اعظم (۱۳۹۹). جامعه‌شناسی سینما و سینمای ایران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

راودراد، اعظم و تمنایی، امیرحسین (۱۳۹۲). تحلیل رابطه سیاست‌های فرهنگی سینمایی ایران با فیلم‌های معرفی‌شده به‌عنوان نمایندگان سینمای ایران به آکادمی اسکار. نشریه تحقیقات فرهنگی ایران، (۲۱)، ۸۱-۱۰۴.

ربیعی، علی و احمدزاده نامور، فرناز (۱۳۸۷). نظریه بازنمایی رسانه‌ای و تحلیل افکار عمومی متقابل آمریکایی‌ها و ایرانی‌ها. نشریه دانش سیاسی، (۸)، ۳۷-۶۲.

روکر، پل. (۱۳۸۸). رژیم‌های غیردموکراتیک؛ نظریه‌های سیاست و حکومت. ترجمه علیرضا سمیعی اصفهانی، تهران: کویر.

رید، بلیک و هارولدسن، ادوین (۱۳۸۷). طبقه‌بندی مفاهیم در ارتباطات. ترجمه مسعود اوحدی، تهران: سروش.

طالبی‌نژاد، احمد (۱۳۷۷). در حضور سینما: تاریخ تحلیلی سینمای پس از انقلاب. تهران: بنیاد سینمایی فارابی.

فرکلاف، نورمن (۱۳۷۹). تحلیل انتقادی گفتمان. ترجمه گروه مترجمان، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

گیویان، عبدالله و سروری زرگر، محمد (۱۳۸۸). بازنمایی ایران در سینمای هالیوود. تحقیقات فرهنگی ایران، (۴)۲، ۱۴۷-۱۷۸.

مستغاثی، سعید (۱۳۸۰). تحول ژانر در سینمای پس از انقلاب. فصلنامه فارابی، (۴۲) و (۴۳)، ۴۹-۹۰.

مک دائل، دایان (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر نظریه‌های گفتمان. ترجمه حسینعلی نودری، تهران: فرهنگ گفتمان.

منتظر قائم، مهدی و یادگاری، محمدحسن (۱۳۹۴). مطالعه بازنمایی حجاب، پوشش و آرایش هنرپیشگان زن در پوسترهای فیلم‌های سینمای ایران و مطابقت آن با

سیاست‌گذاری فرهنگی سه دولت (سازندگی، اصلاحات و اصولگرا) به روش رهیافت گفتمانی استورات هال. دین و ارتباطات. ۲۲(۲)، ۱۵۷-۱۹۳.
 مهدی‌زاده، سیدمحمد (۱۳۸۷). رسانه‌ها و بازنمایی. تهران: دفتر مطالعات و توسعه‌ی رسانه‌ها.

میرحاجی، سیدمهدی (۱۳۹۵). بررسی نشانه‌شناسانه ارتباط میان بازنمایی مدیران دولتی در سینما و گفتمان مدیریتی حاکم بر کشور در دوره ساخت فیلم. فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت سازمان‌های دولتی، ۵(۱)، ۴۹-۶۶.

Calvert, Ben & Levis, Neil (2002). *Television Studies: the key concepts*. Routledge.

Chandler, D. (2003). *Media Representation*. Elsevier.

Foucault, M. (1978). Politics and the Study of Discourse. *Ideology and Consciousness*, (3), 157-193.

Johannes, Pause (2019). Capturing Backstage. Representations of Democracy in Hollywood Cinema. *Frames Cinema Journal*, (15).

Park, J. (2003). Contrasts in the Coverage of Korea and Japan by US Television networks A Frame Analysis: A Frame Analysis. *The International Gazette*, 65(2), 145-164.

Webb, Jen. (2009). *Understanding Representation*. London: Sage Publication.

References

Aghagolzade, F. & Kheirabady, R. (1393). News linguistics. Tehran: Elmi. (In Persian)

Aghagolzadeh, F. (2014). Critical discourse analysis: development of discourse analysis in linguistics. Tehran: Scientific and Cultural. (In Persian)

Barker, Ch. (1999). Cultural studies, theory and practice. Tehran: Research Institute of Cultural and Social Studies. (In Persian)

Bashir, H. & Hatami, H. (2009). A comparative study of electoral approaches: analysis of the discourse of the editorials of the Islamic Republic and Kahan about the second stage of the 8th Majlis elections (from March 25, 1986 to May 6, 1987). *Communication Research*, 16(57), 93-114. (In Persian)

Bashir, H. (2012). Foreign media: a reading with discourse analysis, collection of discourse analysis of world media(vol1). Tehran: Simaya Sharq. (In Persian)

Bashir, H. (2012). Foreign media: a reading with discourse analysis, collection of discourse analysis of world media (vol2). Tehran: Simaya Sharq. (In Persian)

Bashir, H. (2020). Operational method of discourse analysis. Tehran: Soroush. (In Persian)

- Bashiriyah, H. (2010). Political sociology: the role of social forces in political life. Tehran: Ney. (In Persian)
- Calvert & Levis. (2002). Television Studies: the key concepts. Routledge.
- Chandler, D. (2003). Media Representation. Elsevier.
- Dadras, A. (2005). History of Iranian children's cinema. Farabi, (56), 15-46. (In Persian)
- Dehghan, A. (1999). Investigating the impact of the media on public opinion using a sociological model. Journal of Social Sciences, 13(13), 3-26. (In Persian)
- Diring, J. & Oret, R. (2006). Basics of media highlighting, Translated by Ali Asghar Kia, Mehdi Rashkiani. Tehran: Ministry of Administration. (In Persian)
- Fairclough, N. (2000). Critical discourse analysis. Tehran: Media Studies and Research Center. (In Persian)
- Foucault, M. (1978). Politics and the Study of Discourse. Ideology and Consciousness, (3), 157-193.
- Givian, A. & Sarvi Zargar, M. (2009). Representation of Iran in Hollywood cinema. Iranian Cultural Research Quarterly, 2(4), 147-177.
- Jamshidi, E. (2015). Representation of elections in Iranian cinema (1359-1394). spring and summer election studies, 4(10,11), 87-118. (In Persian)
- Johannes, Pause (2019). Capturing Backstage. Representations of Democracy in Hollywood Cinema. Frames Cinema Journal, (15).
- Khashai, V. & Mirhaji, Mehdi (2014). Representation of government managers in movies after the Islamic revolution of Iran. Quarterly Journal of Culture and Communication Studies, 16(32), 165-196. (In Persian)
- Mahdizadeh, Seyyed Mohammad (2007). Media and representation. Tehran: Media Studies and Planning Office. (In Persian)
- McDonnell, D. (2001). An introduction to discourse theories, translated by Hossein Ali Nowzari. Tehran: Farhang Gofman. (In Persian)
- Michael, R. (2002). Society and politics: an introduction to political sociology, translated by Manouchehr Sabouri. Tehran: Samt. (In Persian)
- Mirhaji, M. (2015). A semiotic study of the relationship between the representation of government managers in cinema and the management discourse ruling the country during the filmmaking period. Management of Government Organizations, 5(1), 49-66. (In Persian)
- Montazerqaem, M. & Yadgari, M. (2014). Studying the representation of hijab, clothing and make-up of female actresses in the posters of Iranian cinema and its compatibility with the cultural policy of three governments (constructionist, reformist and fundamentalist): using Stewart Hall's discursive approach. Religion and Communication, 22(2), 157-193. (In Persian)
- Mostaghathi, S. (2001). Genre evolution in post-revolutionary cinema. Farabi, (42-43), 49-89. (In Persian)

- Park, J. (2003). Contrasts in the Coverage of Korea and Japan by US Television networks A Frame Analysis: A Frame Analysis. *The International Gazette*, 65(2), 145-164.
- Rabiei, A. & Ahmadzadeh Namour, F. (2008). Theory of media representation and analysis of mutual public opinion of Americans and Iranians. *Political Science*, (8), 37-62. (In Persian)
- Ravadrad, A. & Tamannaee, A. (2013). Analysis of the relationship between Iran's cultural-cinematic policies and the films nominated as representatives of Iranian cinema to the Oscar Academy. *Iranian Cultural Research*, (21), 81-104. (in Persian)
- Ravadrad, A. (2020). *Sociology of cinema and Iranian cinema*. Tehran: University of Tehran Publishing. (In Persian)
- Reed, Blake & Haroldson, Edwin (2007). *Classification of concepts in communication*. Tehran: Soroush. (In Persian)
- Rooker, P. (2009). *Non-democratic regimes: theories, politics and governance*, translated by Alireza Samii Isfahani. Tehran: Kavir. (In Persian)
- Story, John (2006). *Cultural studies about popular culture*, translated by Hossein Payandeh. Tehran: Agh. (In Persian)
- Tajik, M. (2005). *Discourse, counter-discourse and politics*. Tehran: Human Sciences Research and Development Institute. (In Persian)
- Talebinejad, A. (1998). *In the presence of cinema: Analytical history of post-revolutionary cinema*. Tehran: Farabi Cinema Foundation. (In Persian)
- Tanhaee, H. (2011). *An introduction to the schools and theories of sociology*. Tehran: Bahman Barna. (In Persian)
- Webb, Jen. (2009). *Understanding Representation*. London: Sage Publication.

